

לע"ג ר' יצחק זאב הלוי ז"ל
בן ר' אליעזר שלום הלוי ז"ל
לע"ג מרת לאה אלטע הדס ע"ה
בת ר' יעקב הלוי הי"ד

המאמר בשבתורה

שבת אורה

שופטים

אזהרה המורה! העלון מיועד אך ורק לרציניים שיודעים את השיבות התפילה, ובשעת התפילה לא מעיינים בעלון ובשאר דברים.

לעילוי נשמת ר' דוב בו ר' מאיר יוסף זיל

בהשקפה ראשונה

מאמרי השקפה, מוסר והנהגות

סיפר רבי חיים קמיל זצ"ל שבצעירותו של רבי מאיר מיכל משאט זצ"ל בעל "המאיר לעולם" התקיימה במשפחתו שמחה בעיצומו של חודש אלול. והתלבט רבות, האם לעזוב באלול, את כותלי "בית המדרש" ולנסוע לשמחה, או שעליו להשאיר בבית המדרש, ולא להיטלטל ברכים בזמן מקודש זה. וכיוון שבני ביתו הפצירו בו, יצא לדרך. עודנו בדרך, הבחין במחזה מבהיל, שגוי ערל מכה בגוי מבוגר, ללא רחם. עצר רבי מיכל את העגלה, וניסה לשאול את הצעיר, מדוע הוא מכה את רעהו? השיב לו הצעיר: "אדם זה הוא השותף שלי, יש לנו כאן כרם ענבים קטן, ומתוצרתו אנו מתפרנסים כל ימות השנה, עכשיו הגיע עונת הבעיר, וממה שנעשה עכשיו, נתפרנס. ואם נתעצל נפסיד. וכשאני רואה את השותף שלי שמתעצל, איני יכול לסבול זאת, ולכן הכיתיו" שמע זאת רבי מאיר מיכל ואמר לעצמו: מה שגוי ערל מבין, לא אבין אני? הלא ימים אלו הם "ימי הרצון" ומי שמתעצל בימים אלו, עולד להפסיד לעצמו, שפע ברכה והצלחה לכל ימות השנה, ואיך הסכמתי לבזבז זמן יקר זה לנסיעה. (קדוש אלול)

מובא ב"שולחן ערוך" שב"עשרת ימי תשובה" יש להחמיר יותר מכל השנה גם מי שאינו מקפיד כל השנה על פת עכו"ם ופת שנאפתה על ידי גוי בימים אלו יזהר ויחמיר על עצמו, ויש להתבונן הלא כל השנה אינו נמצא בדרגה של יראת שמים להחמיר בזה, ואם כן חומרתו שמחמיר כעת ב"עשרת ימי תשובה" אינה אלא מן השפה ולחוץ, שהרי יודע מראש שלאחר יום הכיפור יחזור להרגלו הקבוע, ומה העניין לעשות דברים שאינו שייך אליהם, וכי מנסים אנו לרמות משהו? אמנם, כשנתבונן, נמצא שאין כאן רמאות כלל, למה הדבר דומה לאדם שאינו מקפיד על תפילה במנין קבוע, ובשעה קבועה, אך כשבנו הגיע לגיל "חנינוך" אינו רוצה שבנו יתחנך לזלזול בתפילה, ולכן מתחיל להקפיד, והנה גם אם הבן ירגיש, שאין האבא עושה זאת, אלא בשבילו, סוף סוף רואה הוא שתפילה היא דבר חשוב אצל אביו, והדבר ישפיע עליו לטובה ובסופו של דבר יושפע מכך, גם האב עצמו, שיישאר רושם בליבו אודות ערכה של תפילה, כך גם כאן בימי האלול, וה"ימים הנוראים", האדם צריך "להתחפש" לדברים נעלים, ואע"פ שעושה זאת רק כחיקוי בעלמא, מכל מקום משאיר רושם בנפשו, מהו הערך הנכון, מהי השאיפה, איך צריך להידאות ואז יתכן שאף בשאר ימות השנה יושפע מעט לטוב. (רבי שלום שברוך זצ"ל, קול דודי)

סיפר רבי מיכל יהודה לפקוביץ זצ"ל ראש ישיבת פוניבז' לצעירים, מה ששמע מרבי מאיר שפירא זצ"ל שזכה לשמוע שיחות מהסבא מסלבודקא, רבי נתן צבי פינקל זצ"ל, ופעם בחודש אלול דיבר הסבא את כל השיחות על עומק חומר מעשה האדם כי הוא נורא מאוד, וכי איך שייך שנוכל לעמוד בדין של ראש השנה, ועד כדי כך הטיל הסבא זצ"ל פחד על השומעים שקראו לאלול הזה "אלול השחרור". ובלייל ראש השנה שהיה נהוג תמיד שלא לומר שיחה, הפעם ניגש הסבא לומר שיחה בדרך זו ועוד ביותר חריפות, ובסיום אותה שיחה אמר: ואיך אפשר לעבור את ימי הדין? רק בשחוק על פניו, באמירת "גוט מארגען" ובהקדמת "בוקר טוב", ואופני קירוב לבבות ודברי עידוד לאלול הזקוקים לזה, יכולים לעמוד בדין של ראש השנה ולזכות בדין, והיינו על ידי מידות טובות להתייחס לכל אחד ביחס של כבוד. (דרכי החיים)

רבי יעקב ניימן זצ"ל אמר באחת מדרשותיו: כדאי להזכיר מה שאמר מרן החפץ חיים, תמיד בערב ראש השנה, כי לשוב בלב שלם ולהגיע לתשובה אמיתית קשה מאד בזמן כזה, אבל לכל הפחות ישתדל כל אחד ואחד בימים הנוראים לעבור על מידותיו ולהתפייס עם חברו ולשרש את השנאה שיש לאדם על חברו, ובזכות זה גם הקב"ה יעביר על פשעינו. (דרכי מוסר)

פרשה ופירושה

לקט פירושים על פרשת השבוע

שופטים ושטרם יתן לך בכל שערך. מדוע דיבר הכתוב בלשון יחיד: "יתן לך בכל שערך". פירש רבי חיים וישאל: לכל אדם יש כמה "שערים" בגופו: שער הראיה, שער השמיעה, שער הריח, שער הדיבור, שער המישוש. דרכם עוברים ונכנסים לאדם כל ענייני העולם, בין הדברים הרצויים והטובים ובין הדברים הרעים המביאים לידי חטא. חובת האדם בעולמו היא להציב על "שערים" אלו "שופטים ושטרם". על האדם להשגיח כ"שופט" וכ"דיין" לבל יכנסו ויחדרו לגופו דברים שאינם ראויים. על כן דיברה תורה בלשון יחיד: "יתן לך בכל שערך". מכאן רמז לכל יחיד ויחיד מישראל, שצריך גדר ושמידה בכל שעריו, לבל יראה מראה אסור, לבל ישמע דיבור אסור, לבל יריח ריח אסור וכדומה. (חיד"א, נחל קדמונים)

ונתן לכהן הזרע והלחיים והקבה: כאשר נתמנה המלבי"ם לרב בבוקרשט, הוכה בתדהמה מהמצב ששורר בחינוך, השבת, הכשרות, והתפילה. בדרשתו הראשונה לפני הקהל, פתח ואמר: רבותי, בזמן שבית המקדש היה קיים, היה הכהן לוקח מישראל שלוש מתנות כהונה - הזרוע, הלחיים והקבה. ידוע כי בימינו התלמיד חכם הוא בבחינת כהן, כמו שאמר הכתוב: "ובאת אל הכהן... אשר יהיה בימים ההם" ודרש חז"ל: "אין לך אלא כהן שבימך". ובכן גם עכשיו אני דורש מכם שלוש מתנות אלו: הזרוע - היינו שתניחו תפילין בכל יום, להיות לאות על ירכם ולטוטפות בין עיניכם. "הלחיים" - שלא תגלחו פאות זקנכם. "והקבה" - לשמור על הקבה לאכול מאכלים כשרים ולא להכניס לתוכה חלילה מאכלי טריפה. (הגאון מלבי"ם)

תמים תהיה עם ה' אלוך: מהי תמימות, אומר רש"י שלא לחקור אחר עתידות, רק לקבל הכל באהבה ובתמימות מאת ה'. כל זאת רק "עם ה' אלוך", אבל עם הבריות אל ידך אדם בתמימות, רק בהתבוננות והתחכמות יתירה, לבל יזליכו אותו שולל. כמו שמצינו אצל יעקב, אשר הכתוב מנחהו "איש תם", ודוקא הוא התנהג עם לבן בערמה ובחכמה, כראוי עמו. כך ביאר מרן החפץ חיים. ומעשה שבאו והתלוננו בני ישיבה לפניו, על שאברו הונם בענין רע, כאשר סוחרים שנתקשרו עמהם הוליכו אותם שולל. והשיבם החפץ חיים, שכיון שהורגלו כבני ישיבה ללכת בתמימות עם הקב"ה, סברו בטעות שכן ראוי גם עם בשר ודם. ברם לא היא, כי הכתוב אומר "תמים תהיה עם ה' אלוך", ולא עם בני אדם. (ח"ח עירתי, פנינים משולחן גבוה)

ואמר אליהם שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על איביכם אל ידך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תעריצו מפניהם: כי ה' אלוךיכם ההלך עמכם להלחם לכם עם איביכם להושיע אתכם. אל יד לבבכם מפני צהלת סוסים וציהצוח חרבות. "אל תיראו" מפני הגפת תריסין ושפעת הקלגסין. "אל תחפזו" מקול קרנות. "אל תעריצו" מפני קול צווחות "כי ה' אלוךיכם ההלך עמכם" הם באין בנצחונם של בשר ודם ואתם באים בנצחונם של מקום. (סוטה מב.) דמיון רב ישנו בין תחבולות היצר הרע במלחמתו עם האדם לבין טכסיסי המלחמה של אומות העולם, אומר החפץ חיים" (על התורה). כשם שהם משמיעים קול שעטת סוסים וציהצוח חרבות, ומשמיעים קול בתריסיהם ובתקיעת הקרנות להביא מורד בלב השונאים כדי להכניעם, כך עושה גם היצר הרע. על ידי שלוחיו הרבים הוא מפרסם דיעות בכתב ובעל פה ויוצר בכך רושם שרבים הם ההולכים בשיטתו. כל זה כדי לאיים על שומרי תורה ומצוות ולהכניעם. שלוחים אלה של היצר, אינם בוחלים בשום שיטה ודרך כדי להשיג את מטרם - הפלת אימה ופחד על החרדים לדבר ה' כדי לייאש אותם מלעמוד כנגדם. עלינו לדעת כי כל ההמון הזה אינו אלא שליח של היצר. לעומת זאת, אנו שלוחים של מלך מלכי המלכים הקב"ה במעשינו ובהנהגתנו. כדי להנצל מן היצר הרע עלינו ללכת בעקבות עצות התורה בענין המלחמה עמו. אי לכך חובה עלינו לראות שלא ידך לבבנו ושלא נירא, לא נחפז ולא נערוץ מקול ההמון הקמים עלינו, כי ה' ההלך עמנו בכל דור ודור להושיענו. (ולקוט לקח טוב)

סיפור מההפטרה

סודו סודו יצאו משם טמא אל תצטעו יצאו מתוכה הברו נשאי כלי ה: מעשה שהיה לפני שנים רבות עם בן-שיבה אחד, שהתחזק מאוד בלימוד התורה, למרות שהוריו לא צעדו יחד עימו באותו מסלול, וניהלו אורח-חיים לא-דתני. הם אמנם העניקו לו את כל צרכיו, ואף פינקו אותו בדברים מסוימים, אבל לא הסכימו לשנות את דרכם העקלקלה.מה שהכאיב לבנם יותר מכל היתה העובדה שכאשר הגיע מהישיבה לביתו לא כיבו ההורים את מכשיר הצפיה הטמא. הוא דיבר עם ההורים פעם אחר פעם, וביקש-התחנן מהם שיכבו את המכשיר, אבל האבא סירב, בנמקו את איה-הסכמתו בכך שאשתו יושבת בבית כל היום, ואין לה מה לעשות, או לפחות שתצפה במכשיר...כשראה הבן שהתנגדותו של אביו היא נחרצת, והשערים ננעלו בפניו, החליט לנשט לביתו של רבי יעקב ישראל קנייבסקי הי"טייפעלד"ר זצ"ל(בעל "הקהילות יעקבי"), ולהזיזו בדעתו מה לעשות בענין. הוא הכין מכתב ארוך ומפורט, ובו תיאר את עוצם יגונו בבואו לבית ההורים, כשמכשיר הצפיה פועל, וסיים בבקשה שהרב יירדך אותו מה לעשות וכיצד לפעול.הבחור למד בישיבה בירושלים, וערב אחד ירד לבני ברק, כשהמכתב טמון בכיס-מכנסיו, והגיע לביתו של הקהילות יעקב. ברם, התור באותו יום היה גדול מאוד, ואנשים רבים המתנינו בפתח הבית כדי להיכנס אל הקודש פנימה, בבקשת ברכה ועצה.הבחור שלנו הביט בשעונו וראה שאם ימתין לתורו, לא יספיק כבר את האוטובוס האחרון היוצא לירושלים, ופנה אל העומדים בתור ושאל האם יאפשרו לו להיכנס לפניהם. הממתנים לא נענו לבקשתו, ואמרו שגם להם יש רק שאלה קצרה, ועליו להמתין בתור כמו כולם.ראה הבחור שלא תהיה לו אפשרות להיכנס אל הרב זצ"ל, והחליט לחזור לישיבתו בירושלים. מצב רוחו היה מדוכדך מאוד, שכן לא רק שההורים מפנים לו עורף, ואינם מוכנים למלא את בקשתו בענין מכשיר הצפיה, אלא גם כאשר הוא מבקש לקבל עצה מגדולי-הדרור, נועלים לו לכאורה את הדלת.לאחר מספר ימים הגיע בכל אופן לביתו, כדי להחליף את בגדיו ולכבסם לכבוד שבת. והנה, האמא לוקחת את המכנסים ורוצה להכניס אותם למכונת הכביסה. אך כדרכה של כל אם מסורה היא בודקת לפניכן אם אין בכיסים דבר-ערך העלול להיגנב על ידי הכביסה.באחד הכיסים היא מוצאת דף נייר, ושולפת אותו משם, ואז מודק נגד עיניה המכתב שהכין בנה לקראת בואו אל הסטייפלער. האם מעיינת בשורות שנכתבו בדם-ליבו של הבן, והגם שלא ידעה מן-הסתם מי הוא האדם שבנה הכתיר אותו כ"מרן גאון ישראל", אבל הבינה שמדובר באדם גדול, ומדברים שקראה במכתב תפסה לפתע עד כמה מכאיב הדבר לבנה.האם פרצה בבכי, וקראה לבנה, נישקה אותו על מצחו, ואמרה לו שמהיום והלאה לא רק שהמכשיר ייסגר ברגע שהוא מגיע מהישיבה, אלא שהחליטה לזרוק את המכשיר מן הבית, בכלל...אם נתבונן במעשה זה, שהתרחש כאמור לפני שנים רבות, נבין עד כמה ראה ה' בעניו ובלחצו של בן-הישיבה, וניגלל את הדברים כך שהתור אצל הסטייפלער יהיה ארוך, והוא לא יוכל להיכנס באותו לילה.שכן, אם הבחור היה מתקבל על ידי הרב זצ"ל, ואף היה מתעשר בברכתו, אמנם אין ספק שהברכה היתה מתקבלת, אבל יתכן שהמצב בבית לא היה מתהפך מן הקצה אל הקצה. וההורים לא היו באים כל כך לקראת הבן וממלאים את בקשתו בנכונות לב כשזר.רק כאשר האמא מצאה את המכתב במכנסים, וליבה נשבר בקרבה למקרא הדברים, קיבלה החלטה לשים סוף-פסקו ליסודיו של הבן, והסכימה להוציא לגמרי את המכשיר מן הבית. '.... דרכי נפש'

ועל הכל...

"פרפראות"

פעם ביקר הרב אברהם שנפעלד רב העיר קלונבורג, בבית הסוהר, בחודש אלול. והשמיע בבית הכנסת של האסירים דרשה גדולה על התעוררות לתשובה. דבריו עשו רושם גדול על האסירים, עד כדי כך שעניי כמה מהם זלגו דמעות. כשנפרד מהם בסוף הדרשה ואיחל, תוך לחיצת יד לכל אחד, שנה טובה ומבורכת, ניגשה אליו קבוצה של נידונים ואחד מהם פנה אליו ואמר: "כבוד הרב, כאות הכרה והערכה על הדרשה היפה הזאת, אנחנו נותנים לך במתנה למזכרת נצח, שעון כיס מזהב". הרב שנפעלד הסתכל על המתנה, והשעון היה מאד מוכר לו... התברר, כי בזמן שהוא אמר את הדרשה הם נגבו לו מתוך הכיס, את השעון שלו, והרב לא הרגיש בזה... (תולמו של אבא)

"ענין של טעם"

הטעם מפני מה, אין תוקעים בשופר בערב ראש השנה, לפי שבראש השנה מברכים "שהחינו" על השופר, ואם היו תוקעים בכל יום, מימי אלול, ולא היו מפסיקים בערב ראש השנה, לא היה שייך לברך "שהחינו" על התקיעות בראש השנה, כי אין זה דבר חדש שהלא אף אתמול תקעו. (חכמת שלמה: רבי שלמה קלוני, סימן תקפ"א)

"מפי כתבם"

התחושה הטבעית הקיימת בחודש "אלול" היא תחושה של חרדה ממשפט ראש השנה ברם, הסבא מקלם זצ"ל אמר, שלצד תחושת החרדה, צריכה להיות באלול גם תחושת שמחה. כי ימי אלול הם ימי הבראה לנפש, וכשם שאדם שמח כאשר מוצא מקום נאות להבראה מחולשת גופו, ואף ממתין בצפיה לזמן הנסיעה, כך עלינו לצפות כל השנה לימי אלול אשר הם מסוגלים לרפא את חולי הנפש, על ידי עסק התשובה.חשוב להבהיר דבר נוסף: מצוי מאד שכאשר אנו מפשפשים במעשינו, אנו מוצאים עצמנו רחוקים מאד מהמצב הרצוי, וישנם שהתבוננות זאת מביאתם לעצבות.אך האמת שעצבות זאת בטעות יסודה! עלינו לזכור שכל רצונו של הקב"ה, להיטיב לנו, וכל נתינת התורה לישראל, היא בכדי להיטיב עימנו. ואין הקב"ה בא בטרוניא עם ברוינתו. אלא מאי? אנו לא במצב הרצוי בעבודת ה', ובכן, בדיוק מסיבה זו נתן לנו הקב"ה את הארבעים יום שמראש חודש אלול עד יום כיפורים, בכדי שנעשה השתדלות אמיתית לתקן את דרכינו, ובודאי שהקב"ה יתחשב בכך.תלמידי המשגיח רבי יחזקאל לזונשטיין זצ"ל, סיפרו שהמשגיח העיד על עצמו, שאינו זוכר אפילו יום אחד עצוב בחייו. היו שתמהו, איך זה מתיישב עם העובדה שהמשגיח היה ידוע כבעל תביעות עצמיות גבוהות במיוחד ובעל ביקורת עצמית חריפה.להאמור, אין בזה שום תמיהה. דווקא המשגיח שוכח לעבוד כל חייו על אמונה חושית בקב"ה, חי את היות הקב"ה - מקור הטוב והחסד, שכל רצונו - להיטיב. לפיכך, לצד הרצינות הגדולה בעבודת ה' וההשתדלות התמידית בתיקון דרכיו, הוא סמך על חסדי ה'. (ילעברך באמת" מהמשגיח רבי דב יפה זצ"ל)

"מקום לשאלה"

שאלה: איך יתכן, מצוה, שחייב האדם לקיים דוקא כשזה במרחק של עד ארבע אמות, ואין חיוב כשהמרחק יותר מארבע אמות?

תשובה: מצות "מפני שיבה תקום, והדרת פני זקן" בחכם [שאינו רבו מובהק,או במפולג בחוכמה אף שאינו רבו המובהק] ובזקן, החיוב רק משיגיע לתוך ארבע אמות. (שו"ע יורה דעה סימן רמ"ד)

מפתגמי אוריתא

פתגמים, נאנוצי מהשבה, ורעיונות בדרכה של תורה

אין הכעסן שמח. (רבי שלמה אבן גבירול)
בהמעט האדם את דבריו, ימעטו שגיאותיו.(המאירי)
עריבות המחילה, חזקה ממתיקות הנקמה. (רבי אברהם חסדאי)